

Kancelaria
Prawno
Grafologiczna

OPINIA PRAWNO - KRYMINALISTYCZNA

„Współczesne możliwości badania pisma ręcznego z dokumentów stanowiących kopie”

Autor:

Karolina Gorzkowska

Prawnik, Grafolog, Psychografolog, Lingwista kryminalistyczny

Ekspert badania pisma ręcznego w zakresie kryminalistycznym, psychologicznym, klinicznym

Specjalista badania dokumentów

Autoryzacja:

Kancelaria Prawno Grafologiczna

Naczelna Rada Pismoznawcza

Data sporządzenia:

25.01.2023 rok

Celem Opinii jest udzielenie odpowiedzi na pytania:

- 1. Czy obecne techniki kryminalistycznego badania pisma ręcznego pozwalają na dokonanie pomiarów cech graficznych pisma na podstawie dokumentów stanowiących kopie?**
- 2. Jaka jest prawidłowa metodologia badania pisma ręcznego mającego na celu identyfikację bądź eliminację autora zapisów?**

- Opinię sporządzono w oparciu o aktualny stan rozwoju dziedziny kryminalistyki oraz nauki badania pisma ręcznego działających w służbie prawa.
- Na wstępie przedstawiono istotny dla powyższych zapytań stan faktyczny, który wyjaśnia powody zaistniałych wątpliwości.

I) WSTĘP

Przekonanie o niezbędności oryginałów dokumentów do badań identyfikacyjnych pisma ręcznego wynika z ograniczeń merytoryczno - technicznych. O ile zrozumiałe były początki dziedziny, w których zmagano się z licznymi trudnościami, to współczesne możliwości badawcze oraz rozwiązania technologiczne nie pozwalają na pozostanie obojętnym bądź uprzedzonym do aktualnego stanu wiedzy i możliwości wnioskowania w zakresie badania pisma ręcznego.

Stanowisko jakoby oryginał dokumentu był niezbędnym do badania pisma ręcznego wskazuje na brak dokładnej znajomości tematyki lub braku podnoszenia kwalifikacji pismoznawcy.

Zasadniczym warunkiem wykonania prawidłowego badania pisma ręcznego jest dokonanie pomiarów i analiz ich wyników w obrębie wszystkich cech graficznych pisma ręcznego, który zbiór stanowi Wykaz cech graficznych pisma ręcznego (załącznik do opinii), a także, poparta wiedzą w zakresie naturalnie zachodzących zmian w piśmie, waloryzacją cech zbieżnych i rozbieżnych. Istotnym czynnikiem jest także dobrej jakości materiał badawczy, której nie warunkuje oryginał. Odpowiednim do badań pisma ręcznego jest także prawidłowo i ze starannością wykonana kopia bądź skan zawierające grafizmy.

II) U PODŁOŻA PROBLEMU

Wspomniane ograniczenia merytoryczne dotyczyły przekonania, że nie można badać pisma ręcznego z dokumentu stanowiącego kopię, gdyż uniemożliwia to zbadanie jednej z cech pisma, jaką jest nacisk, a konkretnie jego siła. Ograniczenia warsztatowe zaś wiązały się ze sposobem ustalenia wartości (duża/średnia/mała siła nacisku) danej cechy, co czyniono poprzez dotykanie kartki w celu oceny stopnia wyłobienia śladów środka pisarskiego na kartce. Technika ta nie była więc pomiarem lecz oceną osoby dokonującej badań. Należy przy tym dodać, że była to ocena subiektywna a nie obiektywna. W ocenie takiej zasadniczą rolę odgrywało doświadczenie autora badań, które w zależności od wprawy pismoznawcy przy analizie tego samego rękopisu mogło skutkować odmiennymi wnioskami. Dla jednej osoby nacisk był np. mocny, a dla innej (tej, która miała większe doświadczenie) nacisk mógł charakteryzować się umiarkowaną siłą.

Rozwój nauki badań pisma ręcznego pozwolił ustalić, że nacisk to zjawisko graficzne, które można scharakteryzować szerzej aniżeli tylko w kategorii jego siły. W związku z powyższym w podstawowym dla pismoznawców zbiorze cech graficznych pisma ręcznego, tj. Wykazie graficznych cech pisma ręcznego w punkcie dotyczącym nacisku znalazły się takie szczegółowe czynniki jak:

- A) kierunek (zwrot) nacisku: wstępujący, zstępujący, w lewo, w prawo;
- B) siła nacisku: mała, średnia, duża;
- C) równomierność nacisku: stały, zmienny, rytmiczny, nierytmiczny;
- D) miejsce wzmożenia nacisku: na górze, na dole, z lewej strony, z prawej strony znaku.

Jak wynika z powyższego siła nacisku jest tylko częścią elementów charakterystyki danego zjawiska graficznego. Istotnym dla zagadnienia jest fakt, że pozostałe elementy są mierzalne (możliwe do zauważenia, fizycznego wskazania), a nie subiektywnie oceniane jak w przypadku siły nacisku.

Wyodrębnienie powyższych elementów nacisku wiąże się także z ujednoczeniem terminologii i warsztatu pismoznawcy. Funkcjonujące określenia, takie jak np. „cieniowanie”, „linie włosowate”, „adiustacje początkowe/końcowe” wiążą się ze zjawiskami wymienionymi w punkcie dotyczącym nacisku w Wykazie graficznych cech pisma ręcznego. I tak na przykład „cieniowanie” (inaczej linie włosowate) dotyczy ustalenia równomierności nacisku oraz miejsca wzmożenia, zaś „adiustacje” miejsca wzmożenia oraz kierunku nacisku. W sprawozdaniach z badań pismoznawczych prawidłowym jest więc używanie zwrotów odnoszących się do zasobu cech wymienionych w Wykazie.

Wskazanie wyników dla wszystkich obszarów charakterystyki nacisku (punkty A-D wymienione powyżej) możliwe jest poprzez wykorzystanie podstawowych narzędzi: mikroskopu (lup), oprogramowania komputerowego, odpowiedniego oświetlenia, a także dzięki prawidłowemu rozpoznaniu zjawisk graficznych. Cechy takie jak: kierunek, siła, równomierność, miejsce wzmoczenia nacisku, przy zachowaniu kryteriów wiedzy eksperckiej i wykorzystania odpowiednich narzędzi, widoczne są zarówno w oryginale dokumentu i jak i jego kopii/skanie. Nic nie stoi bowiem na przeszkodzie, aby wyodrębnić miejsca, w których nacisk przybiera/traci na sile, w których występują smugi pasty kryjącej (linie włosowate), w których w żłobieniach środka pisarskiego głęboko/plytko rozlewa się tusz wskazując tym samym na siłę nacisku. Twierdzenia o braku możliwości wskazania powyższych elementów zjawiska graficznego, przy obecnym stanie rozwoju dziedziny kryminalistyki, wynika tylko z braków warsztatowych i merytorycznych.

III) ZAAWANSOWANA WIEDZA O PROCESIE POWSTAWANIA PISMA RĘCZNEGO

Wykaz cech graficznych pisma ręcznego obejmuje 6 grup ogólnych i szczegółowych cech graficznych, które kolejno składają się z 56 podzespołów, a każdy z nich od kilkadziesiątu szczegółowych zjawisk graficznych. Powyższe oznacza, że prawidłowo wykonane badania w obrębie całego Wykazu cech graficznych pisma ręcznego obejmuje dokonanie pomiarów i analiz ich wyników dla kilkuset zjawisk graficznych pisma. Zagadnienia związane z naciskiem wiążą się jedynie z 4 zagadnieniami (opisane powyżej punkty A-D). Ponadto cały zbiór cech graficznych dotyczy cech ogólnych - na podstawie których nie wnioskuje się o autentyczności pisma - i cech ściśle szczegółowych, zindywidualizowanych dla jednostki, które stanowią podstawę do ustalania wykonawcy pisma.

Ponadto zaawansowana wiedza o procesie powstania pisma ręcznego pozwala rozumieć specyfikę poszczególnych cech graficznych. I tak, na przykład grupa cech motorycznych (na którą składa się: tempo, impuls, nacisk, dukt <rytm>) - jak sama nazwa wskazuje - jest grupą zjawisk zmiennych. Zmiany te wynikają głównie z bodźców wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na proces powstawania pisma. Zalicza się do nich:

Czynniki wewnętrzne, a wśród nich na przykład: stan emocjonalny (zdenerwowanie, stres, euforia), wiek (pismo starcze), choroby przewlekłe, kondycja psychofizyczna (samopoczucie, zmęczenie, choroba, wysiłek, pośpiech), grafizm w języku macierzystym czy wyuczonym.

Oraz czynniki zewnętrzne, do których zalicza się na przykład: rodzaj środka pisarskiego, podłoże, miejsce, niewygodna pozycja, różne okoliczności pisania, temperatura otoczenia.

Czynniki te mają swe odzwierciedlenie w obrazie grafizmu, głównie w obszarze cech motorycznych (czyli tych związanych z ruchem, a więc zmiennością), do których - jak wynika z załączonego Wykazu - zalicza się także nacisk. Ma to niezwykle istotne znaczenie w świetle - pomimo logicznych objaśnień - stale kontrowersyjnej możliwości dokonania analizy nacisku z dokumentu stanowiącego kopię/skan.

Podsumowując należy podkreślić, że nacisk jest tylko jedną z licznych cech graficznych pisma, a z uwagi na to, że jest cechą fluktuacyjną (oddającą stale zmienne okoliczności) NIE jest cechą identyfikacyjną grafizmu. Cechy identyfikacyjne dla każdego z rękopisów dotyczą zespołu innych niż nacisk zjawisk graficznych. W związku z powyższym badania kryminalistyczne pisma, nie opierają się na zbieżności/rozbieżności nacisku, a z pewnością nie na jego sile, która wprost zależy od czynników psycho - fizycznych, lecz na zespole innych ściśle charakterystycznych dla grafizmu zjawisk. Z punktu widzenia rozumienia specyfiki cechy jaką jest „nacisk” (siła nacisku), przy badaniach identyfikacyjnych zjawisko to mogłoby być w ogóle pominięte bez uszczerbku dla poprawności wnioskowania.

IV) BADANIE PISMA

Oryginały dokumentów są niezbędne do ustalenia ingerencji fałszerskiej polegającej na fotomontażu dokumentu z grafizmem autentycznym pochodzącym z innego dokumentu. W innych przypadkach badanie z kopii daje pełne możliwości ustalenia cech identyfikacyjnych grafizmu, które są podstawą do oceny autentyczności pisma.

Powyższe wynika z rozwoju nauki badania pisma ręcznego, który był zarówno naturalną konsekwencją jak i koniecznością wynikającą z rozwoju technologii, zmian w obszarze opracowania i przepływu dokumentów w ostatnich latach stanowiących głównie dokumenty sporządzane na urządzeniach elektronicznych i wysyłane drogą elektroniczną. Asumptem do rozwoju kryminalistycznego badania pisma były także okoliczności, w których wielokrotnie (celowo bądź w wyniku zdarzeń losowych) nie było innych dokumentów do badań, jak te w kopii. Okoliczności te były reakcją pismoznawców na sytuacje, w których organy wymiaru sprawiedliwości były w potrzasku, kiedy dokument dowodowy w postępowaniu stanowił kopię - w przekonaniu większości niemożliwej formie dokumentu do badań pisma - a tym samym udowodnieniu faktu w celu wywodzenia skutków prawnych.

Badania nad różnicą pomiarów tych samych grafizmów z oryginału i z kopii pozwoliły ustalić, że w obrębie wszystkich cech graficznych pisma ręcznego (w sumie kilkaset zjawisk) możliwe jest takie samo zidentyfikowanie właściwości grafizmu stanowiących kopię jak i oryginał dla zdecydowanej większości cech. Ilość możliwych do wyodrębnienia cech zależy jest od jakości wtórnika. Badania te pokazały także, że analizy pismoznawcze nie dotyczą jedynie czynności dokonywania pomiarów cech (grafometria), a także że nieprawidłowym jest założenie, że grafizm w każdym z przypadków ma wykazywać powtarzalność w każdej z cech. Pismo ręczne jest obrazem stanowiącym pracę mózgu i ręki. Jakiegokolwiek zaburzenie w tym procesie musi mieć wynik w nakreślonym obrazie. Pismo tej samej osoby na przestrzeni lat, przy wpływie różnych bodźców (czynniki zewnętrzne i wewnętrzne) w części cech będzie różniło się.

W związku z powyższym współcześnie wykonywane badania są obszerniejsze niż stricte czynność pomiarowa (w odniesieniu do zasobu badanych cech) i bardziej wszechstronne - w rozumieniu czynników, które bierze się pod uwagę w analizach pismoznawczych.

V) PODSUMOWANIE

W odpowiedzi na zadane pytania:

1. Czy obecne techniki kryminalistycznego badania pisma ręcznego pozwalają na dokonanie pomiarów cech graficznych pisma na podstawie dokumentów stanowiących kopie?

- Tak, współczesne prawidłowo wykonane badania pisma ręcznego, przy zachowaniu kryteriów stale podnoszonej wiedzy eksperckiej i wykorzystania odpowiednich narzędzi, umożliwia pomiar cech grafizmu i wieloaspektową analizę ich wyników, zarówno dla dokumentów w oryginale jak i kopii. Wnioski dotyczące badań identyfikacyjnych bądź eliminacyjnych w zasadniczej mierze zbudowane są na występowaniu w piśmie cech identyfikacyjnych grafizmu stanowiące zespoły zjawisk, w których ewentualnie marginalną rolę odgrywa, związana z wątpliwościami o możliwości badań pisma z kopii, siła nacisku.

2. Jaka jest prawidłowa metodologia badania pisma ręcznego mającego na celu identyfikację bądź eliminację autora zapisów?

- Poprawnie wykonane badania pisma ręcznego opierają się na analizie komparystycznej (metoda graficzno - porównawcza) z uwzględnieniem analizy cech fluktuacyjnych pisma ręcznego w celu oceny różnic w grafizmach wynikających z naturalnie i stopniowo zachodzących zmian w piśmie od tych cech stanowiących oznaki fałszerstwa. Nieuwzględnienie analizy psychografologicznej (fluktuacji cech pisma ręcznego) w pomiarach pisma ręcznego wielokrotnie powoduje błędne przypisanie tych różnic w zmiennych cechach jako przejaw fałszerstwa, a nie jako naturalny i oczywisty odmienny bodziec wewnętrzny bądź zewnętrzny. W grafologii kryminalistycznej wyróżnia się zespół cech stanowiących oznaki fałszerstwa, które nie są zbieżne z cechami naturalnie fluktuującymi. Analiza psychografologiczna stanowi więc zaawansowane badanie pisma ręcznego, które paradoksalnie dotyczy podstaw natury zmienności obrazu pisma wraz ze zmiennymi okolicznościami psychofizycznymi. Dlatego znamienym jest, aby w badaniach pisma ręcznego uwzględniać aspekt fluktuacji cech pisma ręcznego (psychografologii).

Wykaz graficznych cech pisma ręcznego -

<https://www.grafolodzy.com/wp-content/uploads/2024/07/wykaz-graficznych- cech-pisma-recznego-PTG.pdf>